

TỔNG HỢP CÁC MẪU MỞ BÀI TRONG NGHỊ LUẬN VĂN HỌC THEO CHỦ ĐỀ LÝ LUẬN VĂN HỌC

Vì tính chất cấp tốc của lớp Chuyên Văn năm nay, dưới đây là các mẫu mở bài các em có thể tự áp dụng linh hoạt cho các đề NLVH, các vấn đề LLVH thường gặp.

Lưu ý: Đây là tài liệu được biên soạn độc quyền, vui lòng không trao đổi, mua bán dưới mọi hình thức!

1. Mối quan hệ giữa văn học và cuộc sống.

Mẫu 1:

Nguyễn Huy Tưởng khi viết vở bi kịch “Vũ Như Tô” đã bộc bạch: “Nghệ thuật mà không gắn với đời sống thì nó chỉ là một bông hoa ác mà thôi”, Nguyễn Minh Châu cũng đau đáu một niềm trăn trở đưa văn học trở lại với cuộc đời: “Văn học và đời sống là hai vòng tròn đồng tâm mà tâm điểm là con người.” Tự bao đời nay, văn chương ra đời giữa muôn ngàn sóng gió, thách thức, qua hàng vạn lần thay hình đổi dạng, song nó vẫn nguyên vẹn những giá trị ngàn đời - đồng hành cùng đời sống của con người trên những triền dài miên viễn của thời gian. Thật vậy, suy tư về văn chương và đời sống, ... đã viết: “...”

Mẫu 2:

*“Hiểu cho hết cái đau của cuộc đời
Nghe tiếng cười của trẻ con nheo nhóc
Điệu hát những bà mẹ xanh xao
Rồi lặng lẽ cuốn đào
Miếng đất thơ trong vườn anh”*

(“Chuẩn bị đi” - Chế Lan Viên)

Chế Lan Viên hẳn phải mang nặng nỗi suy tư, trăn trở về văn chương và đời sống khi viết nên những dòng thơ ấy. Nhà văn, nhà thơ viết xuôi viết ngược thế nào, tác phẩm sau cùng vẫn cần hòa mình vào đời sống, đồng hành cùng con người trong một mối quan hệ hữu cơ chẳng thể tách rời. Bởi lẽ, “cuộc đời là nơi xuất phát, cũng là nơi đi đến của văn học”, bởi lẽ văn chương sẽ là gì nếu nó không hoài thai từ hành trình cuộc đời, từ sự sống con người. Thật vậy, suy tư về văn chương và đời sống, ... đã viết: “...”

2. Chức năng của văn học

Mẫu 1:

*“Đời trung du phơ phất bóng thông già
Trường sơ tán, hồn trong chiều lặng gió
Những trang viết đi suốt đời vẫn nhớ
Như đám mây ngũ sắc ngủ trong đầu”*

(Bằng Việt)

Có những trang viết như thế, cứ thế neo đậu trong trái tim và tâm hồn người đọc như những “đám mây ngũ sắc” muôn đời, để thương, để nhớ, để ta mãi suy tư và ngắm

ngợi trên suốt hành trình dài của cuộc đời. Văn chương là thể, là cuộc đời, là thực tại, nhưng cũng đem đến những “bài học trông nhìn và thưởng thức” ngàn đời, để mỗi lần đến với văn chương là mỗi lần hồn ta được gột rửa, chẳng vẩn vương chút bụi trần giữa bể đời cao rộng. Ấy là giá trị muôn đời của văn chương, là con đường nghệ thuật tác động đến tâm hồn bạn đọc: “...”

Mẫu 2:

Ngày xưa, trước Đền thờ Apollo ở Delphi được khắc một châm ngôn rất nổi tiếng - “Know thyself” (Biết bản thân). Tiếp cận các tác phẩm văn học là một trong những cách hiệu quả để đạt được điều đó, để sống một cuộc đời biết tự soi chiếu, tự nhìn nhận. Văn học khám phá và phát hiện con người ở những chiều kích đáng kinh ngạc, để rồi tất cả cuộc đời sẽ hợp lại thành một cuộc đời duy nhất - đó là nơi con người ta tự suy tưởng, tự chiêm ngấm để rồi nhận lại một bài học “trông nhìn và thưởng thức”. Ấy là giá trị muôn đời của văn chương, là con đường nghệ thuật tác động đến tâm hồn bạn đọc: “...”

3. Tình cảm trong thơ

Mẫu 1:

*“Những dòng thơ thao thức khôn nguôi
 Những dòng thơ người viết cho người
 Trên bãi bể thời gian, tôi viết tiếp
 Những dòng thơ như móng tay day dứt
 Trên vỏ dừa xanh thắm của mùa hè
 Cho kẻ xa nhà mái lá chơ che
 Cho ngưng lại nhịp đồng hồ quên lãng”*

(“Mây trắng của đời tôi” - Lưu Quang Vũ)

Nếu được phép chọn một biểu tượng cho thơ trong tâm trí, tôi sẽ giống như Lưu Quang Vũ, chọn cho mình một áng “mây trắng” muôn đời. “Mây trắng” thao thức buổi đêm “người viết cho người”, và cũng tỉnh táo ngày ngày trên “bãi bể thời gian”. “Mây trắng” chơ che cho những ngày nắng gắt, và cũng đợi người vượt qua cơn giông. Những giọt xúc cảm chảy ra từ trái tim làm “ngưng lại nhịp đồng hồ quên lãng”, và nó cứ thể lớn lên, đậm đà từng khoảnh khắc cuộc đời rồi án ngữ mãi mãi trong trái tim người đọc. Vậy là, một đời thơ bắt đầu từ ấy, tự thân đi trọn vẹn chặng đường của mình. Thật vậy, “...”

Mẫu 2:

*“Thơ tình tôi viết cho tôi
 Qua cay đắng với buồn vui đã nhiều
 Vẫn còn nguyên vẹn thương yêu
 Như cây tứ quý đất nghèo nở hoa”*

(Xuân Quỳnh)

Xuân Quỳnh đã đi trọn một đời thơ bằng xúc cảm của một hồn thơ giàu nữ tính, một tâm hồn trầm ẩn, hồn hậu, luôn da diết một chữ tình. Có thể nói, thơ ca đến với tâm

hồn người nghệ sĩ như một sự giải tỏa, hay là giải bày, hay là chuyên chở nỗi lòng đang ứ đầy trong lồng ngực mỗi thi nhân chân chính. Và sau cuối, có thể nói, tất cả hòa điệu thành những vần thơ giàu xúc cảm, và nó cứ thế lớn lên, đậm đà từng khoảnh khắc cuộc đời rồi án ngữ mãi mãi trong trái tim người đọc. Vậy là, một đời thơ bắt đầu từ ấy, tự thân đi trọn vẹn chặng đường của mình. Thật vậy, “...”

4. Ngôn ngữ thơ/ngôn ngữ văn học

Mẫu 1:

*“Đời trung du phơ phất bóng không già
Trường sơ tán, hồn trong chiều lặng gió
Những trang sách suốt đời đi vẫn nhớ
Như đám mây ngũ sắc ngủ trong đầu”*

(Bằng Việt)

Bởi đâu mà lớp bụi thời gian chẳng thể xây thành đắp lũy trên văn chương chân chính? Bởi đâu mà những thành trì chữ nghĩa đến muôn đời không bị bám bụi rêu phong, trở thành bài ca “suốt đời đi vẫn nhớ”? Đó phải chăng là bởi sức mạnh tuyệt diệu của ngôn ngữ - thứ ngôn từ “lấp lánh, kêu giòn và tỏa hương”, phải “phí tổn ngàn cân quặng chữ” để chắt lọc và nung nấu. Thật vậy, tâm sự về bản chất và sức mạnh của ngôn từ nghệ thuật, ... từng tâm sự: “...”

Mẫu 2:

Rasul Gamzatov đã từng trần trụi:

*“Câu thơ sười nóng lên đòi hỏi biết bao công
Nhưng hơi nóng vẫn luồn qua kẽ hở
Chỉ một chữ cong vênh, làm tê giá cả dòng ”*

Người nghệ sĩ bước lên văn đàn, buộc mình lại với nghiệp cầm bút đòi hỏi bao lao tâm khổ tứ của hành trình “*phu chữ*”, để ngôn từ đủ sức thực hiện vai trò đầy tiềm năng của mình. Chữ ấy phải cô đọng, hàm súc, phải nói ít mà gợi nhiều. Tuy lời hết những câu từ phải gợi ý đến khôn cùng, khơi gợi được những trường liên tưởng rộng lớn, tạo âm vang và dư ba trong lòng bạn đọc. Ấy phải chăng là sức mạnh muôn đời của nghệ thuật ngôn từ, của văn chương chân chính. Thật vậy, tâm sự về bản chất và sức mạnh của ngôn từ nghệ thuật, ... từng tâm sự: “...”

5. Nhà văn và quá trình sáng tạo

Mẫu 1:

*“Ai bảo dính vào duyên bút mực
Suốt đời phải mang số long đong”*

Nguyễn Bính đã thở than như vậy khi nói về sự nghiệp văn chương của chính mình, nhưng chính ông lại là người dành cả thanh xuân của mình để cung phụng nàng thơ. Một người nghệ sĩ tài năng là vậy, phải có khả năng soi sáng những giá trị, phải mở lối cho những con người cùng đường tuyệt lộ và hướng tới thứ văn chương “dành cho cả loài người”. Khi ấy, đời văn của anh mới được công nhận, công hiến của anh mới

được đề cao. Bàn về thiên chức, sứ mệnh của nhà văn trong sáng tạo nghệ thuật, tác giả... tâm sự: “...”

Mẫu 2:

*Trái đất rộng thêm ra một phần vì bởi các trang thơ
Vì diện tích tâm hồn các nhà thi sĩ
Họ chỉ trồng một hàng dương đã mở lối cho ta về bể*
(Chế Lan Viên)

Văn nhân chân chính cần ý thức sâu sắc sứ mệnh “mở lối” cho mỗi độc giả “về bể” - hay là đắm chìm vào những chân giá trị lành vững, đẹp đẽ của cuộc đời. Văn chương đâu chỉ là thứ hàng hóa bán mua của con người, văn chương mang theo thiên chức muôn đời của con người “nâng giấc cho những kẻ cùng đường tuyệt lộ”, đồng hành cùng con người và mở lối cho họ đến những chân trời cao đẹp và nhân tín hơn. Bàn về thiên chức, sứ mệnh của nhà văn trong sáng tạo nghệ thuật, tác giả... tâm sự: “...”

6. Phong cách nghệ thuật nhà văn, sự sáng tạo trong văn học

Mẫu 1:

Thần thoại kể rằng, các tiên nữ Nymph và những người mục đồng rất say mê tiếng sáo Syrinx của Pan. Bởi thế Pan rất tự hào về tài thổi sáo của mình và nảy ra ý định mời thần Apollo đến để đua tài. Pan bắt đầu cuộc thi tài với tiếng sáo êm dịu, đưa tất cả con người ta vào cõi mộng. Apollo tiếp tục cuộc đấu với tiếng đàn lyre với biết bao âm điệu phong phú lạ thường: lúc nghe như tiếng bước chân rầm rập của đoàn quân chiến thắng trở về, lúc lại nỉ non như lời người vợ giải bày tâm sự với chồng sau bao năm xa cách. Những thanh âm độc đáo và đẹp đẽ quyện hòa trong điệp khúc của cuộc đời muôn màu, như chính mỗi người nghệ sĩ bước lên văn đàn cùng khát khao khẳng định bản thân, bộc lộ cá tính và ấn triện tên tuổi mình trên bức phù điêu của văn chương nghệ thuật. (trích nhận định)

Mẫu 2:

*“Nhà thơ sông Hồng nguy nga sắc đỏ.
Nhà thơ sông Thương lấy bi thương làm bản ngã.
Nhà thơ sông Mã.
Mà dòng thơ là sức ngựa tung hoành.”*

(“Vĩ với dòng sông” - Chế Lan Viên)

Có tiếng thơ là tiếng kèn xung trận, có lời văn là tiếng sáo véo von, có câu thơ lại là dòng thác lũ xô đẩy, bởi cùng chung suối nguồn hiện thực nhưng mỗi nhà thơ lại là một vũ trụ, một kì quan riêng biệt. Mỗi tác phẩm ra đời là sản phẩm của những chủ thể sáng tạo khác nhau, như chính mỗi người nghệ sĩ bước lên văn đàn cùng khát khao khẳng định bản thân, bộc lộ cá tính và ấn triện tên tuổi mình trên bức phù điêu của văn chương nghệ thuật. (trích nhận định)

7. Đặc trưng của truyện ngắn

“Trên thế giới có hai loại sức mạnh: thanh gươm và cây bút. Thanh gươm thì đoạt thành chiếm đất, cây bút thì chinh phục lòng người. Rốt cuộc cây bút mạnh hơn thanh

gươm” (Napoleon). Nhưng khi đã nắm trong tay cây bút rồi, đã nắm quyền thay đổi và tái tạo rồi, mỗi nhà văn cần làm gì để giữ vững bút lực và quyền uy? Giữa bạt ngàn đời sống, những tâm hồn - những thanh âm đa sắc, người đọc cần gì ở anh? Những câu hỏi cứ thể lừng lợ đợi chờ mỗi người nghệ sĩ giải đáp bằng tâm hồn và trái tim, ẩn triện trên trang viết những xúc cảm, suy tư và trăn trở qua thứ hiện thực đời sống rộng lớn mà bao trùm. Truyện ngắn là thể loại giải quyết mọi uẩn khúc ấy, bởi... (nêu khía cạnh đặc trưng + trích dẫn)

8. Tiếp nhận văn học

Mẫu 1:

Chế Lan Viên từng bộc bạch trong “Nhật kí một người chữa bệnh”:

“Bạn thương mến, đừng xua con chim nhỏ

Mỗi câu thơ đều muốn báo tin lành

[...]

Đừng đuổi thơ tôi, vì một chút chiều tà nào ngả bóng

Hãy kiên lòng, sẽ thấy nắng mai lên...”

Chế Lan Viên mang theo nỗi niềm khắc khoải về số phận những câu thơ của mình. Phải chăng, ông đã thấu hiểu “Khi nhà thơ đặt dấu chấm cho tác phẩm của mình, khi đó ông ta là hoàng đế thoái vị” và giá trị của nó chỉ được thực sự định đoạt thông qua quá trình tiếp nhận văn học? Quả thực, tiếp nhận văn học là quá trình tồn tại song song và ảnh hưởng trực tiếp đến tiến trình phát triển của văn học nghệ thuật, như lời bộc bạch của... (trích dẫn)

Mẫu 2:

Nguyễn Khuyến đã bộc lộ nỗi đau vô hạn khi nghe tin mất người bạn tri âm, đồng cảm, thấu hiểu những bài thơ của mình qua các vần thơ nghẹn ngào, ngậm ngùi, tiếc nuối trong “Khóc Dương Khuê”:

“Câu thơ nghĩ đắn đo không viết

Viết đưa ai, ai biết mà đưa!”

Đó phải chăng cũng là nỗi đau của tất cả những người nghệ sĩ chân chính khi mất đi người bạn đồng âm trong tiếp nhận văn học. Bởi văn chương là tiếng nói “đồng ý, đồng chí, đồng tình” (Tố Hữu) nên mỗi tác phẩm nghệ thuật luôn đón chờ được đồng đạo công chúng đón nhận và đồng cảm. Khi ấy giá trị nghệ thuật chân chính của nó mới thực sự được công nhận, như lời khẳng định: “...”